



Bruxelles, den 22.7.2014
COM(2014) 477 final

**MEDDELELSE FRA KOMMISSIONEN TIL EUROPA-PARLAMENTET, RÅDET,
DET EUROPÆISKE ØKONOMISKE OG SOCIALE UDVALG OG
REGIONSUDVALGET**

På vej mod en integreret tilgang til kulturarv i Europa

**MEDDELELSE FRA KOMMISSIONEN TIL EUROPA-PARLAMENTET, RÅDET,
DET EUROPÆISKE ØKONOMISKE OG SOCIALE UDVALG OG
REGIONSUDVALGET**

På vej mod en integreret tilgang til kulturarv i Europa

1. INDLEDNING: KULTURARV PÅ EU'S DAGSORDEN

1.1. Vores fælles arv – vores fælles ansvar

Europas kulturarv, både den materielle og den immaterielle, er vores fælles rigdom – vi har arvet den fra generationer af europæere, som var her før os, og vi vil overdrage den til dem, der kommer efter os. Kulturarven er en uerstattelig kilde til viden og en værdifuld ressource for økonomisk vækst, beskæftigelse og social samhørighed. Kulturarven beriger livet for hundreder af millioner af mennesker og er en inspirationskilde for tænkere og kunstnere, og den er en drivkraft for de kulturelle og kreative sektorer. Vores kulturarv og måden, vi forvalter og værdsætter den på, er uhyre vigtig for at placere Europa på verdenskortet og gøre Europa til et attraktivt sted at leve, arbejde og besøge.

Kulturarven er en fælles ressource og et fælles gode. Som andre fælles goder kan kulturarven være sårbar over for stor udnyttelse og utilstrækkelig finansiering, som kan føre til forsømmelse, forfald og i visse tilfælde glemsel. Det er derfor vores fælles ansvar at tage vare om kulturarven. Selv om beskyttelse af kulturarven først og fremmest falder under de nationale, regionale og lokale myndigheders ansvarsområde, kan Den Europæiske Union i overensstemmelse med EU-traktaterne spille en rolle under hensyntagen til nærhedsprincippet.

I præamblen til traktaten om Den Europæiske Union fastslås det, at de undertegnende lande "har ladet sig inspirere af Europas kulturelle, religiøse og humanistiske arv". I artikel 3, stk. 3, kræves det, at EU "sikrer, at den europæiske kulturarv beskyttes og udvikles". I artikel 167 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde (TEUF) hedder det, at: "Unionen bidrager til, at medlemsstaternes kulturer kan udfolde sig, idet den respekterer den nationale og regionale mangfoldighed og samtidig fremhæver den fælles kulturarv." I TEUF anerkendes desuden det særlige behov for bevarelse af den kulturelle mangfoldighed samt behovet for at sikre beskyttelse af denne på det indre marked¹.

Siden vedtagelsen af den europæiske kulturdagsorden² i 2007 har kulturarven været en prioritet på Rådets arbejdsplaner på kulturområdet, og samarbejdet på europæisk plan er skredet frem efter den åbne koordinationsmetode³. Den politiske interesse på EU-plan er støt stigende – interessenter inden for kultur og kulturarv fremhævede for nylig i erklæringen om

¹ Artikel 36 i TEUF tillader indførelse af forbud eller restriktioner vedrørende indførsel, udførsel eller transit, som er begrundet i hensynet til beskyttelse af nationale skatte af kunstnerisk, historisk eller arkæologisk værdi. Direktiv 93/7/EØF om tilbagelevering af kulturgoder, som ulovligt er fjernet fra en medlemsstats område, blev vedtaget i henhold til artikel 114 i TEUF for at sikre, at kulturgoder, der er klassificeret som nationale skatte i den i TEUF's artikel 36 anvendte betydning, vender tilbage til deres område. Nævnte direktiv er nu omarbejdet af direktiv 2014/60/EU. Rådets forordning (EU) nr. 116/2009 om udførsel af kulturgoder fastlægger bestemmelser, der sikrer ensartet kontrol med udførsel af kulturgoder ved Unionens ydre grænser. I henhold til artikel 107, stk. 3, litra d), i TEUF kan støtte til fremme af kulturen og bevarelse af kulturarven anses for at være forenelig med det indre marked, når den ikke ændrer samhandels- og konkurrencevilkårene i Unionen i et omfang, der strider mod de fælles interesser.

² KOM(2007) 242 endelig og Rådets resolution af 16. november 2007 om en europæisk kulturdagsorden.

³ ec.europa.eu/culture/policy/strategic-framework/european-coop_en.htm

en ny fortælling om Europa⁴, at: "et nyt politisk Europa skal vedgå kulturarvens værdi. Kulturarven viser os, hvad det har betydet at være europæer gennem tiderne. Kulturarven er en magtfuld kraft, som giver europæiske borgere en følelse af samhørighed og åbner op for et enormt potentiale."

Der er ingen modsigelse mellem det nationale ansvar og tiltag på EU-plan: Kulturarven er altid både lokal og europæisk. Den er blevet til over lang tid, men også på tværs af grænser og samfund. Kulturarven består af lokale historier, som *tilsammen* udgør historien om Europa.

Denne meddelelse er blevet til på baggrund af flere års dialog med formandskabet for EU og interessenter⁵. Den er udformet som et svar på Rådets opfordring til Kommissionen fra i år om at "fortsætte analysen af den økonomiske og sociale indvirkning af kulturarven i EU og bidrage til udviklingen af en strategisk tilgang til kulturarv"⁶. I meddelelsen undersøges de til rådighed stående oplysninger om den økonomiske og sociale indvirkning af kulturarven, og der fremlægges planer for en forbedring af evidensgrundlaget (afsnit 1.2); desuden udpeges udfordringer og muligheder for kulturarvssektoren (afsnit 1.3).

I overensstemmelse med målene i den europæiske kulturdagsorden fremlægges i denne meddelelse EU's tilgang til kulturarv på tværs af forskellige politikområder (afsnit 2). Dernæst redegøres der for de redskaber, som står til rådighed på EU-plan, og som supplerer de nationale og regionale programmer, med henblik på at beskytte og udvikle kulturarvens egenverdi og dens sociale værdi (afsnit 2.1), styrke kulturarvens bidrag til økonomisk vækst og beskæftigelse (afsnit 2.2) og udvikle kulturarvens potentiale i forbindelse med EU's offentlige diplomati (afsnit 2.3).

Endelig beskrives i meddelelsen, hvilke foranstaltninger der kan styrke politiksamarbejdet på forskellige niveauer, og hvilke projekter der er blevet iværksat for at udvikle nye modeller for kulturarvsforvaltning (afsnit 3 og 4).

Det overordnede mål er at hjælpe medlemsstaterne og interessenterne med at få mest muligt ud af den betydelige kulturarvsstøtte, som står til rådighed under EU-instrumenterne, sikre fremskridt i retning af en mere integreret tilgang på nationalt plan og på EU-plan samt endelig gøre Europa til et laboratorium for kulturarvsbaseret innovation⁷.

1.2. Et undervurderet bidrag til økonomisk vækst og social samhørighed

Kulturarven har mange dimensioner: kulturelle, fysiske, digitale, miljømæssige, menneskelige og sociale. Kulturarvens værdi – både dens egenverdi og økonomiske værdi – skabes af disse forskellige dimensioner og leveringen af tilknyttede tjenester. Forskningen har i de seneste år rettet fokus mod kulturarvens økonomiske værdi⁸, men der findes kun ufuldstændige skøn over dens størrelse.

⁴ ec.europa.eu/debate-future-europe/new-narrative/pdf/declaration_en.pdf

⁵ Udarbejdelsen af denne meddelelse bygger videre på det arbejde, som er udført af refleksionsgruppen om EU og kulturarven under de skiftende EU-formandskaber fra Brugge-erklæringen under det belgiske formandskab i 2010 (www.culture-dev.eu/pdf/fr/DeclarationofBrugesEN.pdf), og som fortsatte under det litauiske formandskab i 2013 og det græske formandskab i 2014. Vigtige bidrag er desuden blevet leveret af European Heritage Heads Forum og European Heritage Legal Forum samt European Heritage Alliance 3.3.

⁶ Rådets konklusioner om kulturarv som en strategisk ressource i et bæredygtigt Europa vedtaget den 21. maj 2014: register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=DA&f=ST%209129%202014%20INIT

⁷ ec.europa.eu/culture/policy/strategic-framework/european-coop_en.htm

⁸ www.eenc.info/news/the-social-and-economic-value-of-cultural-heritage-literature-review

Der mangler især oplysninger, som dækker hele EU, men sektor- og landespecifikke undersøgelser viser, at kulturarven yder et betydeligt økonomisk bidrag. Ifølge Den Europæiske Entreprenørorganisation udgjorde renowering og vedligeholdelse i 2013 27,5 % af værdien i Europas byggeindustri⁹. I Frankrig skabte kulturarven i 2011 et overskud på 8,1 mia. euro¹⁰, og undersøgelser fra Det Forenede Kongerige har vist, at investeringer i historiske miljøer kan give et stort afkast: Hvert investeret britisk pund skabte yderligere økonomisk aktivitet til en værdi af op mod 1,60 britiske pund over en periode på ti år¹¹.

Kulturarven har afsmittende virkninger på andre økonomiske sektorer. Turisme anslås f.eks. til at bidrage med 415 mia. euro til EU's BNP¹², og de 3,4 mio. turismevirksomheder har 15,2 mio. beskæftigede¹³ – hvoraf mange er knyttet direkte eller indirekte til kulturarvsforvaltning. 27 % af alle rejsende i EU angiver, at kulturarv spiller en afgørende rolle, når de vælger deres rejsedestinationer. I 2013 besøgte 52 % af EU-borgerne mindst et historisk monument eller sted og 37 % et museum eller en udstilling i deres hjemland, mens 19 % besøgte et historisk monument eller sted i et andet EU-land¹⁴. Kulturarven kan dermed bidrage til at markedsføre byer og regioner og tiltrække talenter og turisme.

Teknologi tilfører økonomisk værdi til kulturarvssektoren: Digitaliseret kulturmateriale kan bruges til at forstærke den besøgendes kulturoplevelse, udvikling af undervisningsmateriale, dokumentarfilm, turismeapplikationer og spil.

Kulturarven har et stort potentiale med hensyn til fremme af social samhørighed og integration gennem revitalisering af forsømte områder, skabelse af lokalt forankrede jobs og fremme af en fælles forståelse og følelse af samhørighed. Sektoren kan byde på vigtige uddannelsesmuligheder og muligheder for frivilligt arbejde¹⁵, både for unge og ældre, og fremme dialogen mellem forskellige kulturer og aldersgrupper.

For at øge forståelsen af kulturarvens nuværende og potentielle rolle inden for politikudvikling er det afgørende at forbedre de systematiske oplysninger om dens økonomiske og sociale indvirkning. Projektet **Den europæiske kulturarv: På vej mod et europæisk indeks for værdsættelse af kulturarven**, som er finansieret af EU's kulturprogram og blev lanceret i 2013, vil hjælpe med denne opgave. I forbindelse med dette projekt vil den eksisterende forskning og data for hele EU om kulturarvens samfundsmæssige og økonomiske indvirkning blive indsamlet og analyseret. Resultaterne ventes at foreligge inden midten af 2015. For så vidt angår oplysninger om kultur mere generelt er Eurostat er i gang med at udvikle et sæt regulære europæiske statistikker, hvoraf resultaterne ligeledes ventes at kunne høstes i 2015.

1.3. En sektor i forandring: kulturarv som en kilde til social innovation for intelligent, bæredygtig og inklusiv vækst

Vi skal tage fat på udfordringerne...

⁹ www.fiec.eu/en/library-619/key-figures.aspx

¹⁰ www.economie.gouv.fr/files/03-rapport-igf-igac-culture-economie.pdf

¹¹ hc.english-heritage.org.uk/content/pub/HC-Eng-2010

¹² www.wttc.org/site_media/uploads/downloads/european_union2014.pdf, ECB's referencekurs for US-dollar/euro for 2013 er 1,3281.

¹³ epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Tourism_industries_-_economic_analysis

¹⁴ EUROBAROMETER-undersøgelse af europæernes holdninger til turisme ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_328_en.pdfEUROBAROMETER

¹⁵

www.europanostra.org/UPLOADS/FILS/Amsterdam_declaration_as%20adopted%20by%20G_A_11062011.pdf

Kulturarvssektoren står ved en korsvej.

De offentlige budgetter beskæres stadig, og deltagelsen i traditionelle kulturaktiviteter er vigende¹⁶.

Urbanisering, globalisering og teknologiske forandringer spreder det potentielle publikum.

En stor turisttilstrømning er ikke altid en velsignelse – det øger omsætningen, men medfører også et miljømæssigt og fysisk pres på ressourcerne.

Digitalisering og onlineadgang til kulturindhold ryster de traditionelle kulturformer, forandrer værdikæderne og giver anledning til at overveje en ny tilgang til vores kulturelle og kunstneriske arv.

Ulovlig handel med kulturgoder er fortsat et vanskeligt problem, som kræver en indsats både på europæisk og nationalt plan.

Den globale opvarmning og klimaforandringer, især et stigende havniveau og hyppigere tilfælde af ekstreme vejrfænomener, kan bringe kulturarven i fare.

For at sikre en bæredygtig europæisk kulturarvsforvaltning er det nødvendigt at imødegå alle disse udfordringer.

Desuden skal forvaltnings- og forretningsmodellerne i kulturarvssektoren tilpasses, og der skal udvikles nye faglige færdigheder i samarbejde med myndighederne og ikke gennem enkeltstående og isolerede ad hoc-indgreb, men ved at gøre værdsættelse og bevarelse af kulturarven til en del af bredere og mere langsigtede udviklingsplaner. Inddragelse af private interessenter gennem offentlig-private partnerskaber bør i højere grad afprøves.

Det er klart, at mange offentlige politikker har indvirkning på kulturarven, og på den anden side påvirker kulturarven også mange politikområder. Der er derfor behov for en mere integreret tilgang til bevarelse, fremme og værdsættelse af kulturarven, som tager hensyn til dens mangfoldige bidrag til samfundsmæssige og økonomiske mål samt dens indvirkning på andre offentlige politikområder.

... og gribe mulighederne

Kulturarvssektoren er allerede i gang med at genopfinde sig selv for at imødegå de nye udfordringer.

Konserveringsarbejde er i stigende grad rettet mod bevarelse og pleje af hele kulturlandskaber frem for isolerede steder, og samtidig sættes mennesket i højere grad i centrum. Tidligere forsøgte man at beskytte kulturarven ved at isolere den fra hverdagslivet. I dag rettes opmærksomheden mod at gøre den til en integreret del af lokalsamfundet. Stederne får nyt liv og ny mening, som svarer til nutidens behov og refleksioner.

Digitalisering og onlinadgang åbner mulighed for hidtil ukendte former for engagement og skaber nye indkomstkilder. E-læringsredskaber fremmer en bredere adgang til kulturindhold i hjemmet, i skolen og på universitetet og giver mennesker mulighed for at skabe, genbruge og tilføre værdi til indholdet og dermed øge kulturskattenes værdi.

Efterhånden som kulturarvssteder bliver til offentlige steder, som skaber både social- og miljøkapital, bliver de omkringliggende byer og regioner til centre for økonomisk aktivitet, viden og arnesteder for kreativitet og kultur samt mødesteder for befolkningen, der skaber social integration. Kort sagt skaber de innovation og bidrager til intelligent, bæredygtig og inklusiv vækst i overensstemmelse med målene i EU 2020-strategien.

¹⁶ EUROBAROMETER Special Report 399, 2013, om adgang til kultur og deltagelse i kulturelle aktiviteter: ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_399_en.pdf

Museer og arkiver undergår ligeledes forandringer, bl.a. i forbindelse med digitalisering af deres samlinger, som forbinder dem til åbne netværk og gør dem bredere tilgængelige for borgerne (selv om andelen af digitaliseret kulturarv, som er tilgængelig på internettet, stadig er lille, især fordi det kræver mange ressourcer at digitalisere, og i anden omgang fordi der i visse tilfælde er problemer med clearing af ophavsrettigheder¹⁷).

Museerne bliver stadig mere lokalt engagerede og inddrager folk og deres fortællinger, ved at der bl.a. skabes kulturarvsbaserede narrativer, som fletter lokalbefolkningens personlige historier ind i fortolkningen af større historiske begivenheder. Museerne placerer publikum i øjenhøjde med samlingerne og i centrum af deres aktiviteter, og de er ikke bange for at udforske følsomme og vanskelige spørgsmål og behandle aktuelle emner, som taler til mange forskellige målgrupper.

Historiske byer og landsbyer står over for meget komplekse udfordringer med hensyn til at bevare den europæiske identitets oprindelige former og samtidig skabe bæredygtig vækst og beskæftigelse. Men de viser også, at intelligent kulturarvsforvaltning kan være både vellykket og bæredygtig, bl.a. gennem en energieffektiv genanvendelse af historiske bygninger og fremme af mere grøn transport og kulturisme. Takket være bymiljøet og de naturlige omgivers tiltrækningskraft er kulturarvssteder ofte vært for kulturelle og kreative indutriklynger. En væsentlig del af Europas kulturarv er desuden forankret i landområder og fjerntliggende områder og er ofte tæt knyttet til de naturlige omgivelser. I disse områder kan innovative former for lokalt orienteret forvaltning styrke områdernes økonomiske og sociale potentiale.

2. PÅ VEJ MOD EN INTEGRERET TILGANG TIL KULTURARV

Kulturarven står centralt på den europæiske kulturdagsorden, da den bidrager til opfyldelse af alle dagsordenens tre mål:

- *Fremme af den kulturelle mangfoldighed og den tværkulturelle dialog* - i kraft af sin egenverdi og samfundsmæssige værdi er kulturarven et afgørende element heri
- *Fremme af kulturen som katalysator for kreativitet* – kulturarven bidrager gennem sit direkte og indirekte økonomiske potentiale, herunder ved at understøtte de kulturelle og kreative industrier og inspirere kulturskabere og tænkere
- *Fremme af kulturen som et afgørende element i EU's eksterne forbindelser* – europæisk ekspertise inden for kulturarvsforvaltning nyder stor anerkendelse på internationalt plan.

Vedligeholdelse, restaurering, adgang til og udnyttelse af kulturarven er primært de nationale eller regionale myndigheders ansvar, men kulturarv behandles direkte inden for flere EU-politikker, herunder kulturpolitik, miljøpolitik, politik for forskning og udvikling, uddannelsespolitik, regionalpolitik, og i toldsamarbejdet.

Men henblik på at støtte den europæiske kulturdagsorden er der blevet udviklet en ny generation af EU-instrumenter – begyndende med Et Kreativt Europa og Horisont 2020. Kendskabet til disse programmer skal udbredes, og de skal udnyttes fuldt ud. EU støtter større fælles bevarelsesprojekter (f.eks. af Parthenon og i Pompeji)¹⁸ samt banebrydende forskning

¹⁷ www.enumerate.eu/fileadmin/ENUMERATE/documents/ENUMERATE-Digitisation-Survey-2014.pdf

¹⁸ Den Europæiske Investeringsbank støtter i samarbejde med Europa Nostra desuden beskyttelsen af de syv mest truede kulturarvssteder i Europa, som udvælges hvert år: www.europanostra.org/7-most-endangered

og deltager i udviklingen af nye, mere åbne narrativer om Europas kulturarv. EU bidrager desuden til oplysningskampagner gennem prisuddelinger og andre initiativer, ofte i samarbejde med civilsamfundsorganisationer.

For at styrke Europas stilling på områderne bevarelse, restaurering og værdsættelse af kulturarven, er det nødvendigt at:

- tilskynde til modernisering af kulturarvssektoren, øge kendskabet og inddrage nye målgrupper
- indføre en strategisk tilgang til forskning og innovation, videnudveksling og intelligent specialisering
- udnytte de muligheder, som åbner sig i forbindelse med digitalisering, til at nå ud til nye målgrupper og især engagere de unge
- identificere kvalifikationsbehovene og forbedre uddannelse af fagfolk på kulturarvsområdet og
- videreføre udviklingen af mere inddragende fortolknings- og forvaltningsmodeller, der er bedre tilpasset til de aktuelle forhold i Europa, gennem en større inddragelse af den private sektor og civilsamfundet.

For at nå disse mål har den europæiske kulturarvssektor behov for flere muligheder for at etablere store netværk og sikre peerlæring inden for og mellem medlemsstaterne.

2.1. Forøgelse af kulturarvens egenværdi og samfundsmæssige værdi for at fremme den kulturelle mangfoldighed og den tværkulturelle dialog

Forskning og innovation

Sammenlægning af ressourcer med henblik på udnyttelse af de nyeste teknologier og at stimulere nye videnskabelige forsøg kan i høj grad forbedre forståelsen for, bevarelsen af og udbredelsen af kendskabet til kulturarven. EU har længe støttet kulturarvsforskning inden for rammerne af sine forskningsprogrammer ved at fremme ekspertise i EU på dette område.

Under **det syvende rammeprogram for forskning og teknologisk udvikling** blev der afsat omkring 100 mio. euro til investering i projekter i forbindelse med nøgleaspekter af beskyttelse, bevarelse og forbedring af kulturarven, som også var rettet mod kulturelle udvekslinger, museer, identitetsmæssig og sproglig mangfoldighed, kulturlandskaber og særskilte forskningsinfrastrukturer.

Det fælles programlægningsinitiativ om kulturarv og global forandring er et innovativt og samarbejdsorienteret forskningsinitiativ, der har til formål at strømline og koordinere nationale forskningsprogrammer for at sikre en mere virkningsfuld og effektiv udnyttelse af de sparsomme økonomiske ressourcer, udnytte synergieffekter og undgå dobbeltarbejde¹⁹.

Horisont 2020 er det nye EU-rammeprogram for forskning og innovation med næsten 80 mia. euro til rådighed i perioden 2014-2020. Det vil styrke EU's stilling på områderne for bevarelse, restaurering og værdsættelse af kulturarven yderligere ved at støtte samarbejde mellem forskere på tværs af en lang række forskningsområder. Der vil være mulighed for kulturarvsrelevant forskning og innovation under alle programmets tre søjler: videnskabelig topkvalitet, industrielt lederskab og samfundsmæssige udfordringer. EU vil støtte anvendelse af banebrydende forskning inden for kulturarvsbeskyttelse, udvikling af en mere inkluderende

¹⁹ www.jpi-culturalheritage.eu/ and www.heritageportal.eu

fortolkning af fortiden samt nye måder at udbrede og dele viden på. I den europæiske køreplan for forskningsinfrastrukturer er skabelsen af nye europæiske digitale forskningsinfrastrukturer for kunst og humaniora (DARIAH)²⁰ en prioritet.

Forsknings- og innovationsaktiviteter vil undersøge formidling af den europæiske kulturarv, forandringer i identitetsdannelsesprocesserne, den af og til kontroversielle kulturarv, der er forbundet med de europæiske krige, Europas intellektuelle arv og kulturelle rolle i verden samt de rige europæiske samlinger i arkiver, museer og biblioteker ved at udnytte de teknologiske muligheder, som den digitale tidsalder bringer med sig. Desuden skal der iværksættes forsknings- og innovationsaktiviteter vedrørende strategier, metoder og redskaber, der er nødvendige for at sikre en dynamisk og bæredygtig udvikling af kulturarven i Europa, der kan modstå klimaforandringer, naturskabte farer og naturkatastrofer. Der vil især blive lagt vægt på konvergerende teknologier og tværfaglig forskning samt innovativ udvikling af metoder, produkter og tjenester inden for kulturarvssektoren²¹.

Desuden vil der blive udarbejdet en EU-rammepolitik for forskning og innovation og en kulturarvsdagsorden baseret på bidrag fra en ekspertgruppe på højt plan vedrørende innovativ og bæredygtig investering i samt finansiering og forvaltning af kulturarven. Der vil herunder blive formuleret en tilgang med inddragelse af flere interesser, der er rettet mod samfundsmæssige udfordringer og etablering af en iværksætterkultur, og sikres politisk støtte på EU-plan og på nationalt plan.

Den sociale platform vedrørende reflekterende samfund vil desuden samle forskere, interessenter og beslutningstagere for at behandle politiske spørgsmål ud fra en helhedsorienteret tilgang. Platformen vil støtte Kommissionen i arbejdet med at definere en innovativ og målrettet forskningsdagsorden, der omfatter kulturarv og kulturelle udtryksformer i Europa²².

Opkobling og tilgængeliggørelse af kulturarven i den digitale tidsalder

Digitalisering af kulturarven bidrager til den europæiske kulturdagsorden ved at forbedre offentlighedens adgang til forskellige kulturelle og sproglige udtryksformer. Digitalisering og online tilgængeliggørelse af kulturarven samt støtte til en økonomisk udnyttelse heraf er ligeledes aktiviteter, der står centralt på den digitale dagsorden for Europa. Digitalisering giver mange flere muligheder for at sikre adgang til kulturarven og inddragelse af publikum. Desuden kan digitale redskaber såsom 3D-scanning lette bevarelse og restaurering af fysiske kulturgoder.

Kulturplatformen **Europeana** (www.europeana.eu) giver i dag adgang til omkring 30 millioner kulturgenstande fra mere end 2 500 organisationer: De europæiske kulturinstitutioners ressourcer er i dag langt mere tilgængelige på internettet, og de kan anvendes bredere i andre sammenhænge. Europeana hjælper med at udvikle og implementere standarder og interoperabilitet på dette område og skaber samtidig et mødested for udveksling af kulturarbejdernes digitale kompetencer. Platformen giver europæerne mulighed for at udforske kulturarven og bidrage med deres egne personlige erfaringer, bl.a. i forbindelse med skelsættende historiske begivenheder som Første Verdenskrig.

Der er dog stadig udfordringer: Digitalt kulturindhold skal forvaltes, vedligeholdes og opbevares korrekt, onlinerettigheder skal klares, og materialet skal gøres tilgængeligt i

²⁰ ec.europa.eu/research/infrastructures/pdf/esfri-strategy_report_and_roadmap.pdf

²¹ Rådets afgørelse 2013/743/EU om særprogrammet til gennemførelse af Horisont 2020.

²² ec.europa.eu/research/participants/portal/desktop/en/opportunities/h2020/topics/2102-reflective-9-2014.html

maskinlæsbare formater baseret på åbne standarder og med minimumsopløsning, interoperabilitet og omfattende metadata.

Nogle af disse udfordringer imødegås af **direktiv 2003/98 om videreanvendelse af den offentlige sektors informationer**²³, og i **henstilling 2011/711/EU**²⁴ om digitalisering og onlineadgang til kulturelt materiale og digital opbevaring opfordres medlemsstaterne til at fremme adgang til databaser med rettighedsoplysninger, som er forbundet på EU-plan (såsom Arrow), og skabe lovgivningsmæssige rammer til understøttelse af de licensaftaler vedrørende stordriftsdigitalisering og adgang på tværs af grænserne til værker, der ikke handles.

En række EU-projekter har sikret onlineadgang til sjældent materiale. I forbindelse med projektet **Europeana Regia** er der digitaliseret mere end 1 000 sjældne og værdifulde manuskripter fra middelalderen og renæssancen. Andre projekter er rettet mod potentialet for en kreativ videreanvendelse af digitalt kulturmateriale såsom **Europeana Creative** og **Europeana Space**.

EU anerkender film som en central del af den europæiske kulturarv. Parlamentet og Rådet henstiller derfor til medlemsstaterne systematisk at indsamle, bevare og restaurere vores filmiske kulturarv og fremme den kulturelle og uddannelsesmæssige anvendelse af denne²⁵. Kommissionen overvåger gennemførelsen af disse henstillinger²⁶ og bidrager til udveksling af bedste praksis inden for rammerne af filmekspertgruppen/undergruppen om filmisk kulturarv²⁷. Den filmiske kulturarv er desuden et centralt emne i Kommissionens nye meddelelse: Europæisk film i den digitale tidsalder – Kulturel mangfoldighed forenet med konkurrenceevne²⁸.

Fremme af samarbejde, oplysningskampagner, belønning af høj kvalitet, fremme af EU's flagskibs- og erindringsprojekter

Idet der bygges videre på EU's kulturprogram vil det nye program **Et Kreativt Europa** støtte grænseoverskridende samarbejde for at fremme moderniseringen af kulturarvssektoren. Det vil desuden øge civilsamfundsorganisationernes kapacitet til at arbejde på tværs af grænserne ved at støtte netværk og platforme. Da publikumsudvikling er en af programmets nøgleprioriteter, opfordres kulturarvssektoren til at eksperimentere med nye måder at nå ud til flere forskellige målgrupper på, herunder unge og indvandrere.

Rigdommen i den europæiske kulturarv og arbejdet med at beskytte den fortjener at blive bedre kendt af europæerne. Dette er primært de nationale og regionale myndigheders og kulturarvssektorens eget ansvar, men EU bidrager også med en række fælleseuropæiske initiativer.

Hvert år i september får mere end 20 millioner mennesker i 50 lande i hele Europa adgang til tusinder af sjældent tilgængelige kulturarvssteder og særlige begivenheder i forbindelse med **de europæiske kulturarvsdage**. Dette lokalt forankrede initiativ støttes af Europa-Kommissionen og Europarådet i fællesskab.

²³ Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2003/98/EF af 17. november 2003 om videreanvendelse af den offentlige sektors informationer.

²⁴ Kommissionens henstilling 2011/711/EU af 27. oktober 2011 om digitalisering og onlineadgang til kulturelt materiale og digital opbevaring.

²⁵ Henstilling 2005/865/EF om filmarv og konkurrenceevnen for relaterede industrielle aktiviteter.

²⁶ Rapporter for 2008, 2010 og 2012 er tilgængelige på ec.europa.eu/digital-agenda/en/protection-film-heritage

²⁷ ec.europa.eu/digital-agenda/en/cinema-expert-group-subgroup-film-heritage

²⁸ ec.europa.eu/culture/library/reports/com272_en.pdf

EU hjælper med at udbrede kendskabet gennem **EU's kulturarvspris/Europa Nostra-prisen**, som belønner en fremragende indsats på kulturarvsområdet. Indtil videre har 387 kulturarvssteder og -projekter modtaget denne eftertragtede pris.

De europæiske kulturhovedstæder er endnu et flagskibsinitiativ på kulturområdet, der beviser de store potentielle samfundsmæssige og økonomiske fordele ved at investere i kulturarven. Flere evalueringer af de europæiske kulturhovedstæder har vist et afkast på op til 8 gange for hver investeret euro. Titlen som europæisk kulturhovedstad kan desuden have betydelige samfundsmæssige og økonomiske virkninger, når den indarbejdes i en langsigtet udviklingsstrategi baseret på kultur og kreativitet (som i Essen, Lille og Genova).

EU-initiativer er især rettet mod bevarelse af erindringer om vigtige begivenheder i historien om den europæiske integration, især de tragiske begivenheder – bl.a. i forbindelse med verdenskrigene – som rækker ud over de enkelte landes nationale historie. **Det europæiske kulturarvsmærke**, der først blev indført på mellemstatsligt plan, fremhæver steder, som fejrer og symboliserer europæisk integration, Europas idealer og historie. Det er nu helt og holdent et EU-initiativ. De første priser blev uddelt i april 2014.

Den del af programmet **Europa for Borgerne**, som vedrører europæisk erindring, har til formål at fremme refleksion over årsagerne til fremkomsten af totalitære regimer i Europas moderne historie. Aktiviteterne omfatter desuden fastlæggelse af mindedatoer og referencepunkter for nyere europæisk historie. Denne del af programmet tager sigte på at fremme tolerance, gensidig forståelse, interkulturel dialog og forsoning, således at man kan lægge fortiden bag sig og fokusere på fremtiden.

2.2. En katalysator for kreativitet og vækst: bedre udnyttelse af det økonomiske potentiale i EU's kulturarv

Udnyttelse af kulturarvens potentiale til lokal og regional udvikling

EU's samhørighedspolitik og politik for udvikling af landdistrikter kan bidrage til at fremme restaurering af kulturarven, støtte de kulturelle og kreative industrier og finansiere uddannelse og opgradering af kulturarbejdernes kompetencer.

Konservering, fremme og forvaltning af kulturarv får for øjeblikket god støtte fra **EU's struktur- og investeringsfonde**. Den Europæiske Fond for Regionaludvikling uddelte i perioden 2007-2013 3,2 mia. euro til beskyttelse og bevarelse af kulturarven, 2,2 mia. euro til udvikling af kulturel infrastruktur og 553 mio. euro til kulturelle tjenesteydelser, som også kom kulturarven til gode.

I perioden 2014-2020 vil der på bestemte betingelser stadig være midler til kulturarven fra de europæiske struktur- og investeringsfonde gennem direkte finansiering, men også gennem investeringer i byfornyelse, bæredygtig udvikling og støtte til små og mellemstore virksomheder (SMV'er).

Investeringer i kultur og kulturarv under **Den Europæiske Fond for Regionaludvikling** bør være en del af integrerede og økonomisk bæredygtige udviklingsstrategier. Disse kan omfatte en lang række aktiviteter inden for den offentlige og private sektor (navnlig SMV'er) og i den ikke-statslige sektor, som foretager investeringer, der direkte bidrager til opfyldelse af fondens formål og investeringsprioriteter. Investeringer i lokal kulturel infrastruktur som en del af en territorial strategi bør bidrage både til udviklingen af det lokale potentiale og fremme social inklusion og livskvalitet, særlig blandt marginaliserede befolkningsgrupper, ved at forbedre deres adgang til kulturelle tilbud og fritidsaktiviteter i byen såvel som på landet.

Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne vil fortsat støtte konservering og opdatering af kulturarven i landdistrikterne (i perioden 2007-2013 blev der investeret 1,2 mia. euro), og **Den Europæiske Fiskerifond** vil støtte lokalt forankrede udviklingsprojekter, der fremmer kulturarven – herunder den maritime kulturarv – i fiskersamfund.

I programmeringsperioden 2014-2020 vil byfornyelsesprojekter, bl.a. vedrørende kulturarvssteder eller steder af kulturel interesse, kunne få gavn af finansieringstekniske mekanismer (dvs. lånekapital eller garantier). Der forberedes en ny platform for finansielle instrumenter – teknisk bistand til afløsning af Jessicainitiativet (fælles europæisk støtte til bæredygtige investeringer i byområder), der er udviklet af Europa-Kommissionen i fællesskab med Den Europæiske Investeringsbank og i samarbejde med Europarådets Udviklingsbank.

Fremme af turisme i forbindelse med Europas kulturelle og industrielle arv

Kommissionen fremmer udviklingen af bæredygtig og ansvarlig turisme af høj kvalitet, herunder produkter der er knyttet til den kulturelle og industrielle arv. Ud over at støtte Europarådets program for kulturruter yder EU desuden tilskud til etablering eller forbedring af europæiske kulturruter, som går på tværs af flere lande og forener disse i kraft af en fælles fortælling, bl.a. EU's himmelrute, der har til formål at integrere Europa i den verdensomspændende rute for stjerneturisme, eller den europæiske befrielsesrute, som er knyttet til begivenheder i årene 1944-45. Disse ruter forbinder ofte mindre kendte destinationer og bidrager dermed til en udvidelse af turisttilbuddet og letter således presset på andre destinationer.

Europas rige undervandskulturarv – skibsvrag og arkæologisk interessante områder, som er blevet oversvømmet på grund af stigende havniveauer – forbliver for en stor dels vedkommende bortgemt og trues af øget menneskelig aktivitet på havet, og dens økonomiske potentiale forbliver dermed uudnyttet. Kommissionen har fremlagt planer for udarbejdelsen af kort over disse områder og beskyttelse heraf ved at sikre, at områderne indtegnes på de maritime fysiske planer, samt udnyttelse af deres potentiale for tiltrækning af en kystturismeindustri, som sikrer mindre sårbare beskæftigelsesmuligheder²⁹.

Genoplivning af gamle færdigheder og udvikling af nye

Et stort problem i kulturarvssektoren er den gradvise forsvinden af traditionelle færdigheder og håndværk. Den demografiske udvikling vanskeliggør situationen yderligere, så inden længe kan der være mangel på dygtige fagfolk. Der er et stærkt behov for nye færdigheder – såsom it-kompetencer – men disse er ofte knappe.

Der er behov for at gøre kulturarvsrelateret beskæftigelse mere attraktiv og give flere mulighed for videreuddannelse, bl.a. ved at udnytte **Den Europæiske Socialfond**.

Ved at bygge videre på resultaterne af programmet for livslang læring vil **Erasmus+** sikre flere muligheder for læringsmobilitet og imødegå manglen på kvalifikationer ved at støtte tværnationale partnerskaber mellem erhvervslivet, videregående uddannelser og erhvervsuddannelser og undervisningsinstitutioner. Vidensalliancer (for videregående uddannelsesinstitutioner) og alliancer vedrørende sektorspecifikke kvalifikationer (for erhvervsuddannelsesinstitutioner) kan bidrage til at udforme og levere læseplaner, som svarer til de nye behov inden for forskellige brancher, og forbinde dem bedre til arbejdsmarkedet. Kulturarvssektoren har gode forudsætninger for at udnytte disse initiativer.

²⁹ COM(2014) 254 om innovation i den blå økonomi, COM(2013)133 om maritim fysisk planlægning.

Det pågående arbejde med at udvikle kulturarvsrelaterede fagprofiler inden for **det europæiske klassifikationssystem for færdigheder, kompetencer, kvalifikationer og erhverv (ESCO)** vil desuden forbedre gennemsigtigheden mellem uddannelseskvalifikationerne og lette grænseoverskridende mobilitet af kvalificeret arbejdskraft.

2.3. Kulturarv i EU's eksterne forbindelser

Kultur er et afgørende element i Europas offentlige diplomati – vi deler vore kulturelle værdier og støtteprogrammer med vore partnere og danner dermed grobund for stærkere forbindelser mellem enkeltpersoner og organisationer.

EU og medlemsstaterne er aktive inden for multilaterale fora og i organisationer, der behandler kulturarvsspørgsmål, bl.a. **Europarådet**³⁰ og **UNESCO**³¹, og fører bilaterale dialoger med tredjelande og regioner, hvor kulturarven spiller en vigtig rolle.

Inden for EU's eksterne politik er der desuden en øget bevidsthed om, hvilke risici kulturarven står over for, og om fordelene ved en korrekt udformet og gennemført kulturarvspolitik med henblik på fremme af en bæredygtig udvikling, vækst til fordel for de fattige og fredelige forbindelser.

Dette repræsenterer en mulighed for EU-tiltag, som rækker ud over Unionens grænser. Der er en stigende efterspørgsel på verdensplan efter europæisk ekspertise på kulturarvsområdet³², og mange medlemsstater er villige til at dele deres knowhow med hensyn til beskyttelse af kulturarvssteder og hjælp til partnerlande i forbindelse med udviklingen af bæredygtige og lokalt forankrede strategier.

Forbedring af den materielle og immaterielle kulturarv og bekæmpelse af ulovlig handel er prioriteter i **samarbejdet mellem EU og Afrika**. Kulturarvsrelaterede emner behandles ligeledes på **Asien-Europa-mødet** (ASEM) og i de **offentlige dialoger**, som Kommissionen fører med strategiske partnere såsom Kina, Indien, Brasilien og landene under den europæiske naboskabspolitik. I **Middelhavsområdet**³³ har EU i løbet af de seneste tre år ydet over 70 mio. EUR i udviklingsbistand til kulturarvssektoren. I Sydøsteuropa har Europarådet og Europa-Kommissionen i fællesskab gennemført **Ljubljana-processen**³⁴, der er baseret på den antagelse, at kulturarvsprogrammer bidrager til stabilitet og udviklingen af demokratiske, fredelige og frie civilsamfund. Kulturarvsforvaltning er også en af prioriteterne i **Kiev-initiativet**³⁵, som inddrager landene i det østlige partnerskab.

I lyset af *dagsordenen for forandring* fra 2011 vil kulturarvsinitiativer under EU's udviklingspolitik fremover blive evalueret på grundlag af, hvordan de bidrager til

³⁰ Europarådets rammekonvention af 2011 om kulturarvens værdi for samfundet (Faro-konventionen) forbinder på en innovativ måde Europas fælles kulturarv med menneskerettigheder og grundlæggende rettigheder. Konventionen indeholder desuden en definition af kulturarv, som har opnået meget stor udbredelse.

³¹ I Hangzhou-erklæringen, som blev vedtaget på UNESCO's internationale kongres: "Culture: Key to Sustainable Development" (15.-17. maj 2013), opfordres der til, at man fuldt ud integrerer kulturelle spørgsmål i bæredygtige udviklingsstrategier i hele verden, og at man i nationale politikker og programmer gør en indsats for at sikre beskyttelse og fremme af kulturarven.

³² I sluterklæringen fra det fjerde topmøde mellem EU og Afrika den 2.-3. april 2014 nævnes bl.a. samarbejde i forbindelse med bekæmpelse af ulovlig handel med kulturgoder og beskyttelse af nationale arkiver.

³³ www.euromedheritage.net/

³⁴ ec.europa.eu/culture/documents/ce_precatalogue_ljubljana_e.pdf

³⁵ www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/cooperation/Kyiv/default_en.asp

udviklingsprioriteter såsom styrkelse af civilsamfundet i forbindelse med lokal forvaltning, konfliktløsning og fremme af menneskerettighederne.

3. VEJEN VIDERE FREM: STYRKELSE AF DET POLITISKE SAMARBEJDE PÅ ALLE NIVEAUER

Samarbejde på EU-plan kan bidrage og bidrager allerede på afgørende områder til udformningen af kulturarvspolitik og -forvaltning på nationalt og regionalt plan på grundlag af artikel 167 i TEUF ("fremhæver den fælles kulturarv") og fastlægger en ramme på flere niveauer for mange aktører.

Der er allerede blevet gennemført lovgivningsmæssige tiltag på EU's kompetenceområde, bl.a. **direktiv 2014/52 om miljøkonsekvensvurderinger**, hvor den seneste version styrker kravet til medlemsstaterne om at vurdere visse offentlige og private projekters indvirkning på materielle goder og kulturarven. I forbindelse med moderniseringsprogrammet for statsstøtte er støtte til kultur og beskyttelse af kulturarven desuden medtaget som en ny støttekategori i den nye **generelle gruppefritagelsesforordning**³⁶. Gruppefritagelsesforordningen udvider medlemsstaternes mulighed for at yde "god støtte" til virksomheder uden forudgående kontrol fra Kommissionens side, uanset om der er tale om investerings- eller driftsstøtte.

Rådets næste **arbejdsplan for kultur**, som begynder i 2015, giver mulighed for at udvide samarbejdet mellem medlemsstaterne efter **den åbne koordinationsmetode**. EU's kulturministre er for nylig blevet enige om³⁷, at kulturarven skal være et prioritetsområde for det fremtidige arbejde efter den åbne koordinationsmetode. Vigtige spørgsmål i denne forbindelse vedrører forbedring af evidensgrundlaget for politikkerne, innovation inden for kulturarvsforvaltning og den bedst mulige udnyttelse af strukturfondene og andre EU-programmer. Kulturarv er også på dagsordenen i Kommissionens **strukturerede dialog med civilsamfundet**.

For at styrke informationsudvekslingen med medlemsstaterne og civilsamfundet og sikre sammenhæng mellem de nationale politikker og EU's politikker arbejder Kommissionen på at forbedre adgangen til informationer om EU-politikker og -programstøtte til kulturarvssektoren ved hjælp af en detaljeret **kortlægning** af aktiviteter i alle Kommissionens tjenestegrene, der offentliggøres på internettet samtidig med denne meddelelse³⁸, og som regelmæssigt vil blive gennemgået og ajourført.

Under programmet Et Kreativt Europa planlægges et pilotprojekt, der skal fremme **peerlæring mellem byer og regioner**, for at bidrage til udvekslingen af bedste praksis inden for de kulturelle og kreative industrier, herunder på kulturarvsområdet. Kommissionen vil i samarbejde med Europarådet desuden fremme kulturarvsbaserede og lokalt styrede udviklingsinitiativer på Unionens område ved at udpege nye modeller for **forvaltning med mange aktører** og udføre deciderede eksperimenter på stedet.

Endelig har kulturarv været i søgelyset under **det europæiske kulturforum**, som afholdes hvert andet år, og vil også være det i fremtiden.

³⁶ Kommissionens forordning (EU) nr. 651/2014 af 17. juni 2014 om visse kategorier af støttes forenelighed med det indre marked i henhold til traktatens artikel 107 og 108.

³⁷ Rådets konklusioner om kulturarv som en strategisk ressource i et bæredygtigt Europa vedtaget den 21. maj 2014.

³⁸ ec.europa.eu/culture/policy/strategic-framework/european-coop_en.htm

4. KONKLUSION

I denne meddelelse undersøges, hvad EU kan gøre for at forbedre kulturarvens egenverdi og udnytte dens økonomiske og samfundsmæssige potentiale. Den europæiske erfaring viser, at det er muligt at udvikle sig fra at værdsætte det særegne ved ens egen kulturarv til at interessere sig for og respektere andres kulturarv.

Kommissionen opfordrer hermed alle interessenter til i fællesskab at undersøge, hvordan offentlige politikker på alle niveauer, herunder på EU-plan, kan udformes, så værdien af den europæiske kulturarv udnyttes bedre på lang sigt og på en bæredygtig måde, og til at udvikle en mere integreret tilgang til bevarelse og værdsættelse af vores fælles kulturarv.